

τον μέρος έχει η γυνή εν τῇ θεμελιώδει ιδέα τοῦ Δαντείου ποιήματος.“

Ὁ Σαιξπήρος ὅστις, ὡς αἰεὶ τῶ παρουσιάσθη κατάλληλος περίστασις, δὲν ἔλειψε καὶ αὐτὸς νὰ ἐξακοντίσῃ πικρὸν τι βέλος κατὰ τῆς γυναικὸς καὶ ὅστις συνέγραψε κωμωδίαν ὅπως διδάξῃ τοὺς συζύγους πῶς δαμάζονται αἱ ιδιότητες καὶ ἰσχυρογνώμονες σύζυγοι, ἐν ἑτέρᾳ κωμωδίᾳ ἔγραψε τὰς λέξεις ταύτας: „Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς γυναικὸς ἐξέρχονται οἱ σπινθῆρες τοῦ ἀληθοῦς πυρὸς τοῦ Προμηθέως· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γυναικὸς εἶναι τὰ βιβλία, αἱ τέχναι, αἱ ἀκαδημῖαι αἵτινες ἀναπτύσσουσι, περιλαμβάνουσι καὶ τρέφουσι τὸ σὺμπαν· ἄνευ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἀφίχθῃ εἰς ἕξοχόν τι καὶ ὑψηλόν.“

Ἐνταῦθα ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς κριτικὸς Ριχάρδος Γράντ White ἀντιπαρτήρῃ ὅτι „Ἐξ ὅλων τῶν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ δραμάτων τοῦ Σαιξπήρου δὲν ὑπάρχει εἰ μὴ τοῦτο μόνον τὸ χωρίον ἔπου ὁ ποιητὴς λέγει ὀλίγας λέξεις εἰς ἔπαινον τοῦ γυναικείου φύλου· καὶ ἐνταῦθα ἀκόμη τὸ ἐπαινεῖ μὲ μετριότητα αἰσθημάτων, οὕτως ὥστε ὁ ἔπαινος οὗτος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔπαινος τῆς γυναικὸς ἐν γένει. Εἰς ταῦτα δὲ προσθέτομεν ὅτι εὐρίσκονται ἄλλα χωρία, ἐνθα ἐκφράζει περὶ τῆς γυναικὸς αἰσθημάτων ὅπως ἀντίθετα.“

Τὴν τελευταίαν ταύτην παρατήρησιν εἶχον κάμη καὶ ἐγώ· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ συμφωνήσω μὲ τὸν διάσημον Ἀμερικανὸν κριτικὸν περὶ τῆς μικρᾶς ἀξίας ἣν ἀπονέμει εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Σαιξπήρου γινόμενον εἰς τὰς γυναῖκας ἔπαινον, τὸν ὁποῖον ἀνωτέρω ἀνέφερα· ἔπαινον ὅστις, κατὰ τὴν γνώμην μου, καὶ μὲ θερμότητά αἰσθημάτων εἶναι γεγραμμένος καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἐν γένει ἀναφέρεται.

Ἄλλ' ὁ Ἀμερικανὸς κριτικὸς εἶνε εἰς ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Σαιξπήρος ὑπῆρξε δυστυχὴς μὲ τὴν σύζυγόν του, ἀτυχὴς εἰς τοὺς ἄλλους ἑρώτάς του, καὶ ἐκ τούτου παρεσύρθη εἰς τὸ νὰ κρίνῃ μετ' αὐστηρότητος καὶ δριμύτητος τὸ ὄραϊόν φύλον καὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ μὲ τόσῃ ὀλίγην ἀβροφροσύνην εἰς τὰ δράματά του. Ἄφ' ἑτέρου οἱ κριτικοί, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἔχουσι πάντες τὸ ἐλάχιστον ταῦτο: ὅταν δηλαδὴ ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν των μία ιδέα καὶ θέλωσι νὰ τὴν ἀποδείξωσι, νομίζουσι ὅτι αἱ ἀποδείξεις αὐτῆς εὐρίσκονται κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλοῦσι· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀμερικανὸς κριτικὸς ἐσχημάτισε τὴν ιδέαν ὅτι ὁ Σαιξπήρος ὑπῆρξε

δυστυχὴς μὲ τὴν σύζυγόν του, διὰ νὰ τὴν ἀποδείξῃ, ἠναγκάσθη νὰ πεισθῇ ὅτι ὁ Σαιξπήρος γράφων κατηγορήσε τὰς γυναῖκας.

Ἄν τις ἤθελε εἰς τὴν γνώμην τοῦ Grant White νὰ ἀντιθέσῃ τὴν γνώμην ἄλλου κριτικοῦ ἐπισημοτέρου καὶ αὐθεντικωτέρου, ἡδύνατο ν' ἀποκριθῇ πρὸς αὐτὸν μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους τοῦ Γερβίνου: „Οὐδεὶς περιέγραψε τὰς γυναῖκας μετὰ μείζονος ἀληθείας καὶ συγχρόνως τὰς ἐξύμνησε μεγαλοπρεπέστερον ἢ ὁ Σαιξπήρος.“ Ἡδύνατο πρὸς τούτους νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Γερβίνου εἶναι συγχρόνως ἡ γνώμη τῶν περισσοτέρων καὶ διασημοτέρων σχολιαστῶν καὶ ἐξηγητῶν τοῦ Σαιξπήρου. Ἄλλὰ τὰ ζητήματα τῆς κριτικῆς, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι δύναται ἐν γένει κατὰ τινὰ τρόπον νὰ λυθῶσι, δὲν λύονται βεβαίως οὔτε μὲ τὸ κύρος ἐνὸς ὀνόματος, οὔτε μὲ τὸ φόβητρον τῆς πλειοψηφίας.

Ἡ γνώμη ὅμως τοῦ Γερβίνου ἀποδεικνύεται ὀρθὴ διὰ τῶν γεγονότων. Ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς ἐπαίνους καὶ ψόγους, οὗς ὁ Σαιξπήρος δύναται νὰ ἔγραψεν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν γυναικῶν· ἐπαίνους καὶ ψόγους, οἱ ὁποῖοι (πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν) δὲν δύναται νὰ ἔχωσι μεγάλην ἀξίαν προκειμένου περὶ τῆς ιδέας ἣν ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἔσχε περὶ τῆς γυναικὸς· καθόσον δὲν ἐκφράζουσι τὴν ιδέαν καὶ τὸ προσωπικὸν αἰσθημα αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἀλλὰ τῶν διαφόρων ἐν τοῖς δράμασιν αὐτοῦ προσώπων. Ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς κατηγορίας, καὶ ἄς ζητήσωμεν τὴν ιδέαν ἐκείνην εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν γυναικῶν, τοὺς ὁποῖους ὁ ποιητὴς εὐηρεστήθη νὰ δημιουργήσῃ. Λέγομεν μετὰ σκοποῦ ὅτι εὐηρεστήθη· διότι εἰς τινὰς ἐκ τῶν χαρακτῆρων ἐκείνων (χαρακτῆρων ἰδανικῆς σχεδὸν τελειότητος, καὶ ὅμως τοσοῦτῳ ἀληθινῶν) διαφαίνεται ἡ εὐαρέσκεια τοῦ καλλιτέχου ἐν τῇ δημιουργίᾳ αὐτῶν. Φαίνεται ἐναργῶς ὅτι, ἐνῶ ὁ ποιητὴς ἐξῆγεν ἐκ τῆς δαιμονίας αὐτοῦ κεφαλῆς τὰς τελείας ἐκεῖνας γυναῖκας, αὐτὸς ὁ μέγας ἀντικειμενικὸς ποιητὴς τὰς ἠγάπα· τὰς ἠγάπα ὅπως ὅλα τὰ ἀριστουργήματα τῆς φύσεως· οὔτε εἶχεν ἀνάγκην νὰ εἴπῃ εἰς αὐτάς, ὅπως ὁ ἀρχαῖος γλύπτης εἰς τὸ ἀγαλμὰ του: κινήθητι καὶ ὁμίλησόν μοι — διότι αὐταὶ ἐκινούντο περὶ τὸν δημιουργόν των καὶ διελέγοντο πρὸς αὐτὸν καὶ τῶ ἐξεδήλουν ὅλα τα μυστήρια τῆς καρδίας των, ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματός των.

(ἔπειτα συνέχεια.)

Εἰς τὸ Λευκῶμα Γερμανίδος.

Ἄν ἤθελαν τὰ χεῖρά μου νὰ ποῦν τόσα καὶ τόσα,
Μὰ δὲν θὰ νιώσῃς ὅτι 'πῶ. — Σὲ βλέπω καὶ σπαίνω . . .
Τὰ μάτια ξέρουσι καὶ μιλοῦν καὶ νοιώθουν κάθε γλώσσα·
Κι' ἔτι δε λέω, διάβασ' το 'στὰ μάτια μου γραμμένο!

Ἐν Λειψία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΟΠΤΑΣΙΑΙ

ὑπὸ ἸΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΡΓΕΝΙΕΦ.

Α'.

Δὲν ἡδυνάμην ν' ἀποκοιμηθῶ καὶ ἐστρεφόμην ἐν τῇ κλίνῃ ἀπο τοῦ ἐνὸς πλευροῦ εἰς τὸ ἕτερον. „Ὡς τὸ διάβολο καὶ τὸ κινούμενα τραπέζια καὶ τὰ παρόμοια φαντάσματα“

εἶπον κατ' ἐμαυτόν. „Τοιαῦτα πράγματα εἶναι μόνον διὰ νὰ καταστρέφουν τὰ νεῦρα.“

Ἐπὶ τέλος ἀπεκοιμήθην. Αἰφνης ὅμως ἤκουσα παράδοξόν τινα ἦχον· μοὶ ἐφάνη ὡς νὰ ἐκρούσθη ἐλαφρῶς ἡ χορδὴ ἐνὸς ὀργάνου, καὶ ἀσθενῆς, πένθιμος ἤκουετο ὁ ἦρέμα